

INSPIRATIONSMATERIALE

FREMTIDENS KRAV TIL PSYKOLOGER I PPR

DANSK
PSYKOLOG
FORENING

KL

København:
Stockholmsgade 27
2100 København Ø

Aarhus:
Åboulevarden 31, 2. sal,
8000 Aarhus C

Telefon: 35 26 99 55
E-mail: dp@dp.dk

KL

Fremtidens krav til psykologer i PPR

© KL
1. udgave, 1. oplag 2018

Produktion: KL's Trykkeri
Design: e-Types
Foto: Jacob Carlsen og Rie Neuchs

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk
 [@kommunerne](https://twitter.com/kommunerne)
 facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830375
ISBN 978-87-93668-35-5
ISBN 978-87-93668-36-2-pdf

INDHOLD

Indledning	4
Læsevejledning.....	6
Resumé af publikationens afsnit.....	7
01/ Et blik på forskningen	8
02/ PPR-psykologernes aktuelle praksis	9
03/ Inkluderende fællesskaber og tidlig indsats.....	10
04/ Tværfagligt samarbejde	14
05/ Psykologernes kompetencer og autorisation.....	17
06/ PPR's organisatoriske indplacering	21
07/ Afrunding	23
Læs mere.....	23
Litteratur	24

FREMTIDENS KRAV TIL PSYKOLOGER I PPR – ET BLIK PÅ SEKS KOMMUNER

Hvordan er psykologernes praksis i danske kommuner? Hvilke kompetencer er af afgørende betydning for at psykologerne kan yde en passende hjælp i en omskiftelig verden?

KL og Dansk Psykolog Forening besluttede ved overenskomstforhandlingerne i 2015 at undersøge PPR-psykologers praksis og belyse de nye krav og muligheder for PPR's praksis i forbindelse med inklusionskravet. Undersøgelsen er gennemført som interview med PPR-ledere, PPR-psykologer, lærere, pædagoger og andre medarbejdere i og med tilknytning til PPR i seks kommuner. Hovedpointer fra undersøgelsen formidles i denne publikation.

Der er i forbindelse med projektet udsendt et artikelhæfte med forskningsartikler til alle kommuner i foråret 2018, og der afholdes møder med de regionale samråd af PPR ledere i efteråret 2018.

Tak til forvaltningschefer, ledere og medarbejdere, der har deltaget i undersøgelsen og bidraget med viden og erfaring fra egen praksis.

PPR's funktion er defineret af et fokus på børn og unges behov for hjælp og støtte i trivsels- og læringssammenhænge. Det gør PPR til en kommunal institution, hvor både forældre, lærere, pædagoger, børn og institutioner kan henvende sig vedrørende børn i 0-18-årsalderen. PPR's kerneområder dækker over både specialområdet og almenområdet.

Trods kommunale forskelle bemandes PPR oftest af specialpædagoger, psykologer, pædagogiske vejledere, motorik-konsulenter, specialundervisningskonsulenter og talehørepædagoger. I nogle kommuner er der ansat læringskonsulenter i PPR f.eks. AKT-vejledere og inklusionsvejledere, mens disse andre steder er ansat lokalt og samarbejder med PPR. Nogle steder er også sundhedsplejersker, ergoterapeuter, fysioterapeuter og socialrådgivere ansat, alt efter hvor i den kommunale forvaltning PPR er placeret¹.

PPR's funktion er defineret dels af Folkeskoleloven og dels af tilhørende bekendtgørelser.

Det drejer sig om "Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand" og "Bekendtgørelse om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen".

1) <https://www.dp.dk/wp-content/uploads/PPR-Arbejdsomraade.pdf>

LÆSEVEJLEDNING

Publikationen skal bidrage til inspiration og refleksion i kommunernes PPR-funktion. Gennem eksempler på organisering, arbejdsformer og erfaringer er det hensigten, at materialet skal give billeder på, hvordan PPR kan varetage arbejdet med at sikre trivsel, læring og udvikling for alle børn.

Publikationen er delt op i seks kapitler. Kapitlerne belyser de områder, der fylder i PPR og som har betydning for særligt psykologernes arbejdsform. Publikationen indledes med et kort blik på forskningen, herunder hvilke problematikker, der oftest belyses i relation til

PPR-arbejdet. Kapitlet følges af et blik på PPR psykologernes aktuelle praksis i de adspurgte kommuner. I de følgende kapitler belyses det, hvordan de adspurgte kommuners PPR-funktioner arbejder med forskellige aktuelle temaer som inkluderende fællesskaber og tidlig indsats, det tværfaglige samarbejde samt psykologernes kompetencer og autorisationsordning. Slutteligt illustreres det, hvordan PPR's organisatoriske placering kan have betydning for arbejdet. Hvert kapitel afsluttes med flere refleksionsspørgsmål, der kan bidrage til den videre drøftelse.

RESUMÉ AF PUBLIKATIONENS AFSNIT

PPR-psykologernes aktuelle praksis i de seks kommuner

Alle adspurgte PPR-funktioner har indført dialogmøder i form af konsultationer i dagtilbud og skoler, hvor man drøfter enkelte børn, der er bekymring for. I nogle af kommunerne sættes såvel enkelte børn som pædagogiske temaer og problematikker i børnegrupper på dagsordenen.

Der er bred enighed om, at indførelsen af dialogmøder har gjort psykologernes praksis mere konsultativ. Samtidig fylder en forståelse af, at individuelle udredninger kan være nødvendige, men at de skal tænkes ind i og søges forstået i barnets kontekst. Der er også enighed om, at observationer og interventioner i klassen eller børnegruppen foretages hyppigere end tidligere. Alle adspurgte PPR-funktioner lægger vægt på en konsultativ tilgang til PPR-psykologarbejdet, men det præciseres også, at det kan være vanskeligt for psykologen, fordi psykologen både indgår i en position som ekspert og som proceskonsulent. Det bliver især en udfordring for nyuddannede psykologer, da opgaven ofte ikke er klart defineret.

Inkluderende fællesskaber og tidlig indsats

Alle adspurgte PPR-funktioner er optaget af at skabe gode børneliv med plads til alle i fællesskabet. De har alle fokus på inkluderende fællesskaber og på udviklingsbetingelserne i fællesskaberne, og har blandt andet etableret tværfaglige teams som led i at sikre flere fagligheders bidrag til opgaven. Både ledere og medarbejdere italesætter betydningen af, at PPR-psykologerne er kommet tættere på praksis og kender både børnegruppe, de fysiske rammer samt medarbejderne. Dette aspekt er særligt vigtigt i udviklingen af inkluderende læringsfællesskaber for alle børn.

I alle kommuner italesættes den tidlige indsats som essentiel i arbejdet med at sikre trivsel, læring og udvikling for alle børn. Fokus på den tidlige indsats synes dog ikke umiddelbart at afspejle sig i, hvordan tidsforbruget prioriteres mellem dagtilbud og skoler. Psykologernes tilstedeværelse i dagtilbud er ofte mindre systematisk og også mindre hyppig. Af interviewene fremgår det også, at en konsultativ tilgang ikke i sig selv sikrer, at fokus i højere grad flyttes fra det enkelte barn til relationer i læringsfællesskabet.

Tværfagligt samarbejde

Alle adspurgte PPR-funktioner har fokus på det tværfaglige samarbejde. Arbejdsformen sikres blandt andet gennem ressourcecenter-møder, dialogmøder og videnteams, hvor flere fagligheder bidrager med input og viden. Grænsefladerne mellem både forvaltninger, centre, institutioner, skoler og fag kan være en stor udfordring for samarbejdet, men stor opmærksomhed på det flerprofessionelle

samarbejde fremmer en helhedsorienteret, sammenhængende indsats.

Psykologernes kompetencer

I de seks kommuner udtaler samarbejdspartnere som pædagoger, lærere og ledere generelt stor tilfredshed med PPR-psykologernes kompetencer. Det fremgår dog også, at PPR-psykologernes samarbejdspartnere oplever, at der er store forskelle mellem psykologernes kompetencer. Forskellen skyldes ofte den enkelte psykologs erfaring med praksis, og flere af kommunerne oplever også udfordringer med fastholdelse af psykologer længe nok til tilegnelsen af sådanne erfaringer. Psykologernes kompetencer til både at kunne anskue det store fællesskab såvel som det enkelte barns udfordringer anses af samarbejdspartnerne som en styrke.

Psykologernes autorisation

PPR-psykologer får efter endt kandidatuddannelse et toårigt autorisationsforløb. Af interviewene fremgår det, at den eksisterende autorisationsordning er velfungerende i kommuner, hvor PPR-lederen engagerer sig og både sikrer kvaliteten i supervisionen, og at den nyuddannede psykolog får en god indføring i PPR-arbejdet. Men rammen for autorisationsordningen er ikke i sig selv tilstrækkelig til at sikre nyuddannede psykologers kompetenceudvikling. Det afhænger i høj grad af, hvordan især PPR-lederen prioriterer og vælger at bruge betingelserne og mulighederne i de eksisterende rammer.

PPR's organisatoriske indplacering

PPR's organisatoriske indplacering, og især PPR-ledernes evne til at udnytte mulighederne i strukturen, har stor betydning for psykologernes opgavevaretagelse og for samarbejdet på tværs af afdelinger og faggrupper. Flere ledere og praktikere fortæller, at grænseflader mellem forskellige afdelinger i kommunen gør det vanskeligt at skabe den nødvendige sammenhængende indsats i ydelserne for børn, unge og familier.

01 / ET BLIK PÅ FORSKNINGEN

Trods mange års fokus på at børn udvikler sig gennem deltagelse i læringsfællesskaber peger forskning på, at PPR-psykologers praksis ofte er domineret af individuelle udredninger af børn, og at udredninger ofte fører til rådgivning om segregering af barnet til specialpædagogiske tilbud². Da de individuelle udredninger typisk bygger på en forståelse af, at problemerne findes i barnet, gøres barnet ansvarligt for sine egne problemer. De udviklings- og læringsfællesskaber, som barnet mistrives i, og som er en del af barnets udviklingsbetingelser, inddrages derfor ikke i løsningen.

Som alternativ til det individuelle perspektiv foreslår forskere og praktikere, at psykologer i højere grad forsøger at forstå barnets reaktioner og funktionsmåder som svar på de konkrete udviklingsbetingelser, som barnet er en del af³. Et sådant relationelt perspektiv stemmer overens med nyere udviklingspsykologisk forskning og med udviklingsforståelsen bag inklusionstænkningen. Netop at børn udvikler sig gennem deltagelse i de almindelige børnefællesskaber, og at børn i udviklingsvanskeligheder primært skal støttes gennem interventioner i de udviklings- og læringsmiljøer, de deltager i.

I den pædagogisk-psykologiske litteratur fremhæves primært to psykologiske praksisformer som understøtter en relationel forståelse af barnets udvikling, og som kan være hjælpsomme i arbejdet med at sikre inkluderende læringsfællesskaber for alle:

1. En konsultativ tilgang til afklaring og intervention når forældre eller professionelle tæt på børnene giver udtryk for bekymringer for et barns trivsel og udvikling.

På konsultative møder kan både barnet og de vigtigste aktører omkring barnet deltage. Møderne giver mulighed for, at de forskellige aktører omkring barnet udfolder deres forståelse af barnets situation og giver mulighed for at aftale, hvem der efterfølgende gør hvad. I den konsultative proces samskabes ideelt en ny forståelse af, hvordan problemer, lidelser, ressourcer og potentialer opstår og udvikles gennem relationer og i sammenhæng med de læringsmiljøer, som børnene lever i⁴. De konsultative møder skal bl.a. sikre, at børn ikke blot indstilles til individuelle udredninger, men at problematikkerne som udgangspunkt forsøges forstået i den større kontekst.

2. En økologisk psykologisk tilgang til undersøgelser, hvor psykologen udreder et barn i den kontekstuelle sammenhæng, som barnet er en del af. Hvis psykologen skal forstå et barn i vanskeligheder, skal barnet ifølge denne tradition udredes og observeres i de naturlige sammenhænge, som barnet indgår i. Psykologens fokus skal ikke blot rettes mod det vanskelige, men også de situationer, som fungerer bedst for barnet. Psykologen skal samtidig forholde sig undersøgende til, hvordan forhold i en kontekst – fx skolen kan have indvirkning på barnets trivsel og funktionsmåde i andre kontekster – fx familien⁵. Forhold i hjemmet vil omvendt ligeledes kunne påvirke barnets mulighed for at deltage i børnefællesskaberne. Ifølge den økologiske psykologi, giver det fx ikke mening at trække et barn ud af børnefællesskabet for at teste det, da det netop er i relationen mellem barnet og børnefællesskabet barnets funktionsmåde skal forstås.

De fremførte problematikker

PPR-psykologers praksis er ifølge forskning på området stadig domineret af individuelle udredninger trods mange års forsøg på at ændre praksis i retning af et større fokus på relationer, sammenhænge og kontekster⁶. Forskningen præsenterer også mange hypoteser om, hvad der gør det vanskeligt for PPR-psykologerne at slippe individperspektivet. Enkelte hypoteser er rettet mod psykologfagligheden. Fx at psykologuddannelsen har for stort fokus på enkeltindivider eller at psykologerne værner om deres monopol på at anvende specifikke tests. Andre hypoteser er rettet mod pædagogers og læreres ønsker, krav og forventninger til psykologerne⁷. Atter andre hypoteser handler om, at lovgivningen fastlåser psykologerne i at foretage individuelle udredninger, da der skal ligge en individuel pædagogisk psykologisk vurdering af et barns funktionsmåde før et barn kan tilbydes specialpædagogisk bistand. Også økonomi bliver nævnt. Fx at lærere takker nej til supervision af psykologen, fordi læreren ikke kan få bevilget tid fra skolen⁸. Spørgsmålet er imidlertid, om de publicerede danske og internationale forskningsartikler om skolepsykologers praksis er repræsentative for danske PPR-psykologer. Eller er der sket en udvikling i danske PPR-funktioner i retning af større fokus på inkluderende processer og vægt på en konsultativ tilgang ud fra en relationel forståelse af børns udvikling?

2) Burns, Warmbold-Brann & Zaslofsky, 2015; Farrell, 2010; Farrell, 2009; Zwiers & Johnson, 2016

3) Hertz, 2017

4) Tanggaard & Szulevicz, 2016

5) Burns, Warmbold-Brann & Zaslofsky, 2015

6) Farrell, 2010

7) Ibid

8) Tanggaard & Szulevicz, 2016

02 / PPR-PSYKOLOGERNES AKTUELLE PRAKSIS

Det stigende fokus på at skabe inkluderende læringsmiljøer for alle børn fylder i kommunerne. Et gennemgående træk fra undersøgelsen er indførelsen af dialogmøder og konsultationer i dagtilbud og på skoler. På møderne drøfter fagpersoner børn, der giver anledning til bekymring eller som oplever pædagogiske problemstillinger i læringsfællesskabet. Der er typisk et dialogmøde på hver skole en gang hver tredje uge eller en gang om måneden, mens møderne i dagtilbuddene afholdes sjældnere og uden faste intervaller. Det er almindeligvis en skoleleder eller dagtilbudsleder, der er mødeleder, og som udformer dagsordenen. I flere kommuner er psykologen dog processtyrer eller tovholder.

Dialogmøderne er et vigtigt skridt på vejen til at sikre en mere konsultativ praksis for psykologerne.

Undersøgelsen viser samtidig, at psykologerne synes at have ændret arbejdsform fra at bruge størstedelen af tiden til individuelle udredninger af enkelte børn til at anvende halvdelen af tiden eller mere til at støtte de fagprofessionelle omkring børnene. Det sker blandt andet gennem konsultationer, supervision, kurser og rådgivning. Samtidig giver PPR-funktioner udtryk for, at psykologerne nu fokuserer mere på mulighederne for at ændre rammerne og indholdet i læringsmiljøet for at sikre trivsel og læring for alle.

I flere af kommunernes PPR-funktioner er det dog alene enkelte børn, der sættes på dagsordenen, og i flere af kommunerne skal lærerne forud for mødet udfylde et skema, hvori der informeres om det enkelte barns funktionsmåde.

“ Vi indkalder psykologen via et skema, som vi udfylder om barnet, så udgangspunktet bliver meget individuelt. Vi har aldrig taget en børnegruppe op, men psykologen spørger altid ind til gruppen, selvom det handler om et individ.

- Lærer

I alle adspurgte PPR-funktioner fortæller psykologerne, at de stadig foretager individuelle udredninger, som de også er forpligtet til gennem lovgivningen. Forskellen fra tidligere er dog, at den individuelle udredning tænkes ind i og søges forstået i barnets kontekst,

og at observationer i klassen eller børnegruppen foretages hyppigt. Testning foretages stadig som en del af nogle udredninger, men ikke rutinemæssigt som tidligere. Testning vælges aktivt, når der er afklaring af præcist hvilke informationer, der er brug for, fx for at underbygge en forståelse af, hvordan barnet kan forblive i det almindelige læringsfællesskab.

I alle adspurgte kommuner lægger man vægt på en konsultativ tilgang til PPR-psykologarbejdet, men det præciseres også, at arbejdsformen kan være vanskelig. Dels fordi psykologen ofte er i centrum på møderne og både indtræder i en position som ekspert og som proceskonsulent.

“ Det er svært, fordi vi ikke har defineret, hvad det er, så vi ved ikke helt, hvad der er vores opgave.

- Psykolog

REFLEKSIONSPØRGSMAÅL

1. Er betingelserne til stede for, at PPR-medarbejdere kan deltage i relevante tværfaglige møder?
2. Hvordan kan dagsordenen til tværfaglige møder i højere grad invitere til at rette fokus mod udviklings- og læringsfællesskaber?
3. Sikres det rigtige fokus på dagtilbud og den tidlige indsats, blandt andet gennem tværfaglige, konsultative møder med faste intervaller i dagtilbud?
4. Kan brugen af individuelle udredninger i højere grad anvendes til at udvikle et læringsmiljø, som giver barnet optimale muligheder for deltagelse og udvikling?

03 / INKLUDERENDE FÆLLES- SKABER OG TIDLIG INDSATS

“ *Inklusion kræver, at man har fokus på det hele tiden.*

- PPR-leder

Alle børn skal føle sig som en ligeværdig del af sociale udviklings- og læringsfællesskaber. Børnene og de unge skal deltage, trives, lære og udvikle sig. Også dem med særlige behov. I det arbejde spiller PPR en central rolle.

Også psykologernes rolle er væsentlig i indsatsen med at skabe inkluderende fællesskaber for alle børn. I samspil med andre vurderer psykologerne, om det er muligt at skabe de nødvendige udviklingsbetingelser for at et barn kan trives og lære i sit aktuelle læringsmiljø, eller om barnet har brug for specialundervisning. Og psykologerne støtter pædagogerne og lærerne i at udvikle udviklingsbetingelserne i læringsfællesskaberne. Da både inklusionsprocessen og opgavevaretagelsen er kompleks, løser psykologerne

og PPR funktionerne i kommunerne opgaven på flere måder og på flere niveauer.

“ *Vi skal være dem, der sikrer, at det er tænkt ordentligt igennem. Psykologerne skal komme med deres perspektiver og sikre, at det er tænkt hele vejen rundt. Det er nødvendigt i forhold til inklusion.*

- Psykolog

Kommunernes fokus på inkluderende fællesskaber

Alle adspurgte kommuner er optaget af at sikre gode børneliv med fokus på udvikling for alle børn. Udviklingen i antal børn, der visiteres til andre tilbud, er samtidig et gennemgående tema i undersøgelsen, og kommunerne forsøger på forskellig vis at sikre inklusion i almenmiljøet, til gavn for alle.

Det er tydeligt, at alle fagpersoner og niveauer skal inddrages, hvis inklusionsindsatsen skal lykkes. Alle seks kommuners PPR-funktioner har indført dialog- eller ressourcemøder med henblik på at drøfte et barns problemstillinger med de relevante aktører rundt om barnet. Til møderne deltager både psykologer, lærere, pædagoger, forældre og ledelse. Denne form for tværfaglig sparring og drøftelse giver mulighed for at sikre, at det er de relevante fagprofessionelle, der tager del i den eventuelle fremtidige opgaveløsning. Inklusion og inklusionsprocessen bliver dermed også til noget 'der er over det hele', som en udviklingskonsulent siger. Inddragelse af forskellige fagpersoner og kompetencer fører dertil også ofte til nye forståelser af sammenhænge og til ideer til interventioner, som ingen af deltagerne havde før mødet. Samtidig kan det tværfaglige samarbejde sikre en helhedsorienteret og koordineret indsats.

“*Jo mere man kender skolen og klassen, des nemmere er det at tale ind i inklusionen og de enkelte elever.*”

- Psykolog

Psykologerne tættere på praksis

Arbejdet med at skabe inkluderende fællesskaber er en kompleks, fælles fagprofessionel opgave. Hvis psykologerne og øvrige PPR-medarbejdere deltager i læringsfællesskaberne i hverdagen, har de større mulighed for at bidrage til at skabe den ønskede forandring. Som en dagtilbudsleder siger:

“*Vores psykolog kender godt vores struktur og hus. Hun ved, hvordan den stue, som drengen går på, ser ud. Drengen havde brug for at trække sig. Herefter spurgte hun "Har I ikke et telt? Han kan gå ind i sit telt." Ved at hun kender rummet, så får alle en fornemmelse af, at det ikke bare er en ekspertpsykolog men en medspiller.*”

- Dagtilbudsleder

I Halsnæs Kommune er der stort fokus på forløb, der ikke kun sikrer psykologerne en kobling til praksis, men også sikrer fælles arbejdsindsats og fælles sprog blandt fagligheder. En skoleleder fortæller blandt andet ”*Vi har rigtig mange gode forløb. Vi går mere hånd i hånd. I fællesskab har vi tegnet et billede og taler om den videre procedure.*”

Ved at udnytte kendskabet til barnets daglige miljø, kan psykologen kvalificere sit bidrag til nye ideer til at skabe trivsel og muligheder. Arbejdsformen sikrer ikke kun en tæt kobling til barnets hverdag, det pædagogiske personale og selve læringsmiljøet, men er også et godt grundlag for en relationel forståelse, hvor barnet og dets udfordringer forstås i dets kontekst, og hvor løsningen findes i det eksisterende læringsmiljø. At psykologen er til stede i rummet for observation og sparring til personalet muliggør også, at psykologerne får knyttet deres teoretiske viden til den konkrete praksis. Denne kobling i praksis er af stor værdi for lærere og pædagogisk personale, der i bedste fald som resultat kan sætte nye handlinger i gang for at sikre fortsat inklusion.

“*Psykologernes kerneopgave er at kende børnene.*”

- Pædagog

Inddragelse af børne- og elevgrupper som led i arbejdet med at skabe inkluderende fællesskaber

At sikre læring og trivsel for alle børn er en vanskelig og kompleks opgave. Der er ikke én løsning på udfordringen, og opgaven er forskellig for alle læringsmiljøer.

At rette fokus mod læringsfællesskaberne og mod barnet som del af en kontekst er essentielt, hvis alle børn skal lære og trives. Forandringen skal ske i læringsfællesskabet, hvor barnet og børnegruppens ressourcer bliver en del af potentialet i inklusionsindsatsen. Børnegrupper er bærende for barnets hverdag og kan i høj grad bidrage med at skabe trivsel og udvikling for barnet. Fokuseres der på hele børnegruppen i arbejdet med det enkelte barn, sikres der samtidig opmærksomhed på den almene trivsel til gavn for alle børns udvikling, trivsel og læring. Børnene og de unge har et unikt indblik i deres hverdag, og kan derfor med fordel inddrages i langt højere grad i arbejdet med at udvikle deres fællesskaber.

Ved at se barnets udfordringer som invitationer til inklusionsarbejdet frem for forhindringer, sikres barnets perspektiv og en nytænkning af løsninger samtidig. Som svar på børnenes tydeliggørelse af problemet skal psykologer og pædagogisk personale skabe ændringer i læringsmiljøet, som fører til nye deltagelsesmuligheder for børnene.

Opfølgning

Flere kommuner har som led i indsatsen udvidet psykologernes opgavevaretagelse, så forebyggelse og udvikling i almindelige børnefællesskaber har fået en central placering. Endvidere sikres det tværfaglige samarbejde gennem dialogmøder, ressourcemøder og konferencer. Disse konsultative møder skal blandt andet sikre fokus på rådgivning, sparring og videndeling om barnet i dets kontekst og viden om andre relevante forhold i det konkrete læringsmiljø, inden en individuel udredning eventuelt aftales. Et væsentligt element bliver her at sikre, at den viden, som præsenteres og de aftaler, der indgås på møderne følges op af handlinger. Det kræver en klar opgave- og ansvarsfordeling. På denne måde sikres det samtidig, at indsatsen koordineres, så barnet ikke falder ned 'mellem flere stole'.

Der er samtidig behov for sikre en konkret opfølgning på de indsatser, der igangsættes. Både psykologer, andre medarbejdere og ledere bør derfor have blik for, om indsatserne medfører den ønskede ændring i trivsel og udvikling hos barnet eller børnegruppen. Dermed også, om indsatsen skal ændres eller tilpasses, hvis der er behov.

Tidlig indsats

I overensstemmelse med inklusionsindsatsen er der stigende fokus på den tidlige indsats. Vi ved fra forskningen, at arbejdet med læring, udvikling og trivsel har gavn af et stort fokus i de tidlige år, og der er

derfor stor grund til at prioritere PPR's indsatser tidligt i barnets liv⁹. En tidlig indsats er væsentlig for det inkluderende perspektiv og er både mere effektiv og bedre for børnenes oplevelse af støtten, end hvis der først tages hånd om problematikkerne senere i barnets liv.

Flere kommuner har fokus på at sikre en tidlig og rettidig indsats. Det er et nødvendigt fokus, da der kan være en tendens til at lade småbørnsproblematikker 'vente' med forhåbninger om, at problematikkerne forsvinder i takt med, at barnet bliver ældre. Denne praksis kan indebære, at nogle børn først får hjælp, når problemerne er blevet så iøjnefaldende, at de kræver en langt større professionel indsats for at blive afhjulpet. Flere steder synes PPR's fokus på eksempelvis dagtilbud også at være mindre synlig, og psykologernes møde med dagtilbuddene er ofte mindre systematisk og mindre hyppig end indsatsen i folkeskolen.

I Frederiksberg Kommune har man som led i en tidlig indsats etableret et tværfagligt spædbarnsteam, som består af PPR-psykolog og sundhedsplejerske såvel som fysioterapeuter og tale-hørekonsulenter. Det tværfaglige samarbejde tager udgangspunkt i en babyklinik, der sikrer fokus på tidlig opsporing af børn og familier med behov for ekstra støtte. Da psykologen, fysioterapeuten, tale-hørekonsulenten og sundhedsplejersken er sammen om familien, er tilbuddet en kombination af sundhedsfaglig og pædagogisk-psykologisk rådgivning. Spædbarnsteamet gør det samtidig muligt for sundhedsplejersken at introducere familier for psykologen og PPR-medarbejdere i mindre formelle rammer.

Tidlig indsats er ikke kun i barnets første leveår

Tidlig indsats er vigtig gennem hele barnets opvækst. Ved at intervenere når den første bekymring opstår, er der mulighed for at sætte ind overfor barnet eller den unges problematikker inden de vokser sig større og mere omkostningsfulde for både barn og kommune. Gennem psykologers systematiske konsultative arbejde, og dermed også kompetenceudvikling af det pædagogiske personale omkring barnet, kan bekymringer og problematikker opspores tidligt, så den tidlige indsats styrkes.

REFLEKSIONSSPØRSMÅL

- 1) Hvordan er tidlig indsats prioriteret og defineret hos jer? Hvad er de konkrete konsekvenser af tidlig indsats, herunder omflytning af midler, fokus eller lign.?
- 2) Kan børnene i højere grad inddrages? Og kan man se muligheder i det, barnet inviterer til?
- 3) Hvordan kan rammerne og indholdet i arbejdet understøtte en konsultativ arbejdsform?
- 4) Sikrer den nuværende arbejdsform, at barnets udviklings- og læringsfællesskaber anvendes som ressource og støttemulighed?
- 5) Er der fokus på opfølgning af arbejdet? Både i udførelse af aftalte indsatser men også refleksion og opfølgning på ønskede resultater for barnet eller børnegruppen?
- 6) Er der vedvarende fokus på at få ressourcerne og PPR-medarbejdere tættere på praksis?

04 / TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE

Ekskluderende processer er ikke afgrænset til dagtilbud eller skole. Det inddrager også fritidslivet, familien og arbejdslivet. Det er derfor ikke alene pædagogernes og lærernes opgave at skabe inkluderende fællesskaber, men en fælles opgave og et fælles ansvar for alle aktører omkring barnet. Alle involverede parter må løbende bidrage med hver deres kompetencer i et samarbejde på tværs af afdelinger, institutioner og fag, hvis opgaven skal lykkes.

Kommunernes fokus på tværfagligt samarbejde

Alle adspurgte kommuner har fokus på det tværfaglige samarbejde. Arbejdet på tværs af både forvaltninger, centre, institutioner, skoler, familien/hjemmet og fagprofessioner skal bidrage til at skabe en helhedsorienteret, sammenhængende indsats.

I Svendborg Kommune omtaler PPR's ledere og øvrige personale konsekvent deres centrale opgavevaretagelse som kernebidrag og ikke som kerneopgaven. Det signalerer, at PPR's mange ydelser er en del af en større samlet kommunal indsats. I kommunen er det lykkedes at styrke tværfagligheden gennem tydelig ledelse, sikring af tværfaglige møder blandt personale og ledere samt stærk insistensen på samarbejde. Alle adspurgte medarbejdere har et tværfagligt fokus og italesætter tværfagligheden og samarbejdet som fundamentet for deres arbejde.

“ *Der er et rigtig godt arbejdsmiljø, der gør, at vi kan magte det tværfaglige. Vores ledelse tydeliggør, at vi har et kernebidrag. Kernebidraget er en genial ting, det burde alle gøre. Efter det er indført, er alt blevet meget bedre.*

- Psykolog

En konsultativ tilgang til det tværfaglige samarbejde

I alle adspurgte kommuner forudsætter en indstilling af et barn til PPR, at der forudgående er foretaget en foreløbig afklaring af den pågældende bekymring eller problematik på et tværfagligt møde. Formålet med afklaringen er at sikre en nuanceret og relationel forståelse af bekymringen eller problematikken og at vurdere, om det fx vil være hensigtsmæssigt at afprøve en eller flere former for støtte eller intervention i miljøet inden det beslattes, om barnet skal indstilles. Det fremgår af interviewene, at PPR-psykologen både bidrager med sin psykologfaglige viden på møderne og samtidig ofte bliver mødefacilitator og den, der er særlig opmærksom på, at alle deltagernes viden og forståelser inddrages på mødet. En konsultativ tilgang i det tværfaglige samarbejde stiller således særlige krav til PPR-psykologernes viden, proceskompetencer og overblik.

Det tværfaglige samarbejde synes at lykkes, når det bygger på gensidig respekt og tillid til hinanden, når deltagerne har et kendskab til hinandens faglighed, har fokus på den fælles opgave, har klarhed om egen rolle og har et blik for potentialerne i de forskellige samarbejdsmuligheder. Der er tale om meget komplekse processer, som både PPR-ledere og psykologer finder fagligt og personligt udfordrende.

I Esbjerg Kommune er der særligt fokus på at sikre psykologerne de rigtige forudsætninger for at kunne varetage det konsultative arbejde, og kommunen arbejder med alle faggrupper om, hvordan der arbejdes konsultativt. Det skal blandt andet sikre en fælles forståelse for opgaven, arbejdsformen og et fælles afsæt for samarbejdet.

Når inkluderende fællesskaber er centralt i de konsultative processer, vil psykologen i særlig grad rette fokus mod relationen mellem barnet og læringsmiljøet og mod udviklingsmulighederne. Psykologen skal dermed kunne flytte fokus mellem individet, omgivelserne og relationerne i konsultationsprocessen. Som en PPR-leder fortæller, kræver det et blik for, hvornår psykologerne skal indtræde i en ekspertrolle og i en faciliterende rolle. De nye roller for psykologerne, herunder som sparringspartner, procesfacilitator og mødeleder kræver opbakning fra ledelsen. Det er der stor opmærksomhed på i flere af kommunerne, hvor man bl.a. sikrer psykologernes løbende faglige og personlige kunnen gennem supervision.

En gratis klipping

Svendborg Kommune har som led i et tværprofessionelt samarbejde inviteret til en 'gratis klipping' i PPR. Her kan samarbejdspartnere – ledere og medarbejdere – præsentere en problemstilling eller bekymring og modtage sparring, råd og konsultation fra flere faggrupper i PPR. Møderne skaber videndeling på tværs af organisationer, faggrupper og problematikker, og bidrager samtidig til at udvikle samarbejdskulturen og at give et bredere personligt kendskab til andre fagprofessionelle.

Monofaglighed og tværfaglighed

En styrke ved det flerfaglige samarbejde er, at deltagerne, ved at bidrage med hver deres specialiserede faglige forståelse af en problematik, kan nå til nye forståelser, som ingen alene ville kunne nå frem til. Diversiteten mellem faglighederne er således afgørende for, at nye forståelser kan opstå. Med andre ord bygger et flerfagligt

samarbejde på højt niveau blandt andet på stærke monofaglige kompetencer.

I flere af de deltagende kommuner fortæller både ledelse og medarbejdere i PPR, at de er opmærksomme på nødvendigheden af løbende at udvikle og vedligeholde psykologernes kompetencer – både de specifikke psykologkompetencer og kompetencer i processtyring, som er vigtige i det konsultative arbejde. Af interviewene fremgår det også, at samarbejdet og den tværgående indsats synes at lykkes de steder, hvor der er fokus på monofagligheden i det tværfaglige.

Psykologernes særlige faglighed kan beskrives ved, at denne faggruppe kan forstå og analysere ressourcer og vanskeligheder på både individ-, gruppe- og organisationsniveau. De har faglige forudsætninger for at kunne forholde sig til både normal- og patologisk udvikling hos børnene.

“ Vi så, at den tværfaglige indsats har stor betydning for elevernes læring og trivsel. Det handler om at skabe synergien mellem alle professionerne – vi kan bruge alle faglighederne.

- Udviklingschef

Konsultative arbejdsformer og et blik på fællesskabet

I overensstemmelse med ønsket om at fremme inkluderende processer har alle de adspurgte kommuner indført tværfaglige konsultative møder, og den konsultative arbejdsform bliver fremhævet landet over. I flere af kommunerne dominerer det individorienterede fokus dog stadig møderne og de efterfølgende arbejdsprocesser og interventioner. Det er derfor væsentligt at være opmærksom på, at den konsultative arbejdsform ikke automatisk indebærer et fokus på relationer og fællesskabet. Den konsultative arbejdsform skaber gode rammer for at arbejde mindre individorienteret, men det er nødvendigt at være meget opmærksom på at fastholde et relationelt perspektiv med fokus på fællesskabet. Dermed er hverken rammen om en konsultativ tilgang eller konsultation som metode nogen sikkerhed for at fokus flyttes fra individet i sig selv til kontekstuelle sammenhænge. Det afgørende for et skift i fokus er, hvilke bagvedliggende forståelser af barnets udvikling, der bliver styrende for dialogen i konsultationen.

Ledelse af det tværfaglige samarbejde

Det tværfaglige arbejde kræver rammer, tid, indsats og prioritering og kalder på en særlig opmærksomhed fra ledelsen. I alle medvirkende kommuner er en fast struktur for de tværfaglige møder med til at sikre et fokus på inddragelse af flere perspektiver gennem tværfagligt samarbejde. Den fælles forståelse, der ofte opstår i det tværfaglige samarbejde, fremmer inklusionsopgaven.

Lyngby-Taarbæk Kommune har blandt andet fokus på samarbejde med kommunes motorik-hus. Kommunen er igennem dette samarbejde blevet bevidst om den ledelsesmæssige understøttelse af tværfaglige samarbejder. Kommunen har dertil stor fokus på udfoldelse af det processuelle aspekt i det tværfaglige samarbejde.

“ Den psykologfaglige ledelse er vigtig i den tværfaglige ledelse .

- Psykolog

Fokus på forældreinddragelse

Tværfagligt samarbejde, som psykologerne deltager i, omfatter ikke blot samarbejde med andre faggrupper i PPR. Det tværfaglige samarbejde omfatter også pædagogisk personale såvel som forældrene og i nogle tilfælde børnene. Ved at have et blik for samarbejdsmuligheder og ved at trække på ressourcer hos både forældre og de professionelle omkring barnet, er der større mulighed for at skabe bedre betingelser for læring og trivsel for det enkelte barn såvel som for hele børnefællesskabet.

Refleksions spørgsmål

1. Er betydningen af en konsultativ tilgang defineret? I de PPR-funktioner hvor ledelse og medarbejdere har defineret, hvad der menes med en konsultativ tilgang til opgaven, giver psykologerne i højere grad udtryk for, at de kan mestre arbejdsformen og fastholde fokus på inkluderende læringsmiljøer.
2. Hvordan understøtter organiseringen af jeres PPR sammenhænge mellem ydelser, afdelinger og fagprofessionelle?
3. Er det tværfaglige samarbejde prioriteret højt – både på medarbejder- og ledelsesniveau?
4. Er der klare retningslinjer for samarbejdet mellem faggrupper og andre relevante aktører omkring barnet?
5. Er der oparbejdet et kendskab til hinandens fagligheder og opgavevaretagelse med de kollegaer, man har tværfagligt samarbejde med i forvaltningen?
6. Kan den tværfaglige praksis styrkes gennem løbende evaluering og stillingtagen til arbejdsformen?
7. Er der fokus på den tværfaglige tilgang i praksis i dagtilbud og skoler?

05 / PSYKOLOGERNES KOMPETENCER OG AUTORISATION

Psykologernes kompetencer skal sikre, at de til enhver tid kan varetage opgaver, som hele tiden er i forandring. Det forudsætter både en grundlæggende teoretisk viden og udvikling, og anvendelse af denne viden i konkret praksis.

“ Uanset hvor man er henne og hvad man er en del af, så bidrager man med en merviden eller man tilføjer et nyt perspektiv. Man forlader altid et rum, hvor de voksne om barnet er blevet klogere på, hvad de kan gøre. Det kan komme af forskellige ting, men vi skal bidrage med håb og viden.

- Psykolog

Psykologernes grunduddannelse

Der er internationalt store forskelle på PPR-psykologers grunduddannelse. Den mest udbredte model er dog, at PPR-psykologen har en kandidatgrad i psykologi. I Danmark eksisterede tidligere både en cand.pæd. psych. uddannelse, som var målrettet det skolepsykologiske arbejde, og cand.psych. uddannelsen, som i højere grad er en generalistgrunduddannelse i psykologi. Nu eksisterer alene cand. psych. uddannelsen, som adgangsgivende til autorisation.

Repræsentanter for flere af universiteterne i Danmark lægger vægt på, at psykologuddannelsen er en generalistuddannelse, og at en specialisering sker sent i uddannelsesforløbet og efter uddannelsens afslutning i praksisregi. Begrundelsen er, at psykologerne skal have et grundlæggende psykologvidenskabeligt fundament for at kunne tilegne sig nye adækvate kompetencer i takt med de omskiftelige krav, der stilles til psykologernes praksis.

Kompetent pædagogisk psykologisk, socialpsykologisk og klinisk psykologisk praksis forudsætter imidlertid både solid videnskabeligt forankret viden om menneskets psykologi, sociale processer og dynamikker samt interventionsmetoder – som de psykologistuderende tilegner sig på kandidatuddannelsen – og træning i at om-

sætte denne viden til kompetent psykologisk praksis. Opøvelsen af praksisfærdigheder er relativt begrænset i universitetsuddannelsen og er overladt til den studerende selv og dennes arbejdsgiver efter uddannelsen. Det sker typisk gennem deltagelse i et kompetent psykologfagligt praksisfællesskab, hvor den nyuddannede psykolog kan afprøve og transformere sin teoretiske viden til praksisviden. Det er her psykologernes autorisationsordning bliver afgørende. I alle adspurgte kommuner fremhæves det som værdifuldt, at psykologerne kender til praksis og den hverdag, der foregår i dagtilbud og skoler. Et væsentligt element i psykologernes kompetencer synes dermed at være forholdet mellem teoretisk viden og praksisviden og erfaringer fra den kontekst, der undersøges. Autorisation

I de fleste af de deltagende PPR'er ses autorisationsordningen som et væsentligt redskab til at udvikle psykologernes kompetencer og sikre kobling til den praksisvirkelighed, som psykologerne møder. Flere af de adspurgte PPR-funktioner har da også fokus på autorisationsordningens mulige bidrag til at sikre, at psykologerne udvikler de nødvendige kompetencer til at varetage de opgaver, kommunen og PPR-funktionen møder.

Flere af de interviewede psykologer fortæller, at autorisationsordningen er et væsentligt element i deres kompetenceudvikling og i indføringen til psykologprofessionen.

Mentorordning

I Herning Kommune har man etableret en mentorordning for psykologer, der skal autoriseres. En ikke-autoriseret psykolog tilknyttes således en autoriseret kollega i 40 timer. Mentorordningen skal sikre en god indføring i jobbet, mulighed for tæt sparring og løbende refleksion. Særligt nyuddannede psykologer synes at have gavn af mentorordningen i mødet med den kommunale virkelighed.

I fem ud af de seks deltagende kommuner giver de adspurgte ledere og psykologer udtryk for at være meget tilfredse med autorisationsordningen. Nogle psykologer fortæller, at de ser tilbage på deres konkrete supervisionsforløb som en væsentlig del af læringen og udviklingen til opgavevaretagelsen, mens andre er mindre tilfredse med deres forløb. I en kommune er der større utilfreds med autorisationsordningen. Utilfredsheden skyldes, at autorisationsordningen er omkostningsfuld, fokuserer på individuel kompetenceudvikling, og at psykologerne almindeligvis rejser efter endt autorisation. Psykologerne i denne kommune bekræfter, at de ofte ikke får ret meget ud af supervisionen i autorisationsforløbet.

Flere psykologer påpeger også, at supervisionen særligt anvendes til sparring på enkeltsager og konkrete arbejdsopgaver. De oplever, at denne form for sparring kan have stor betydning i sikringen af deres konkrete opgavevaretagelse. Flere psykologer nævner dertil også vigtigheden af, at supervisionen ikke afgrænses til alene at omfatte konkrete enkeltsager, men også relateres til deres mere generelle opgaver – herunder mødeledelse, en konsultativ arbejdsform og lignende. Der er dermed behov for, at supervisionen både rummer det konkrete og det almene.

“ *Vi har en bytteordning, hvor vi superviserer hinanden. Lederne vælger supervisorerne for at sikre kvaliteten af det. Hvis der er utilfredshed med supervisionen er det muligt at tilkøbe en privat.*

- Leder i PPR

“ *Min supervisor var god til at klæde mig på til vanskelige forløb og møder – hvilke metoder man kunne bruge i den situation.*

- Psykolog i samme PPR

Autorisation og supervision er også en ledelsesopgave

Den gode autorisationsordning synes i høj grad at være afhængig af ledelsens rolle og involvering. I de kommuner, hvor ledelsen giver klart udtryk for, at de prioriterer autorisationsforløbene højt, har fokus på udviklingsmulighederne og indgår i tilblivelsen af gode samarbejds- og supervisionsaftaler, fortæller psykologerne, at de har stort udbytte af autorisationsforløbet. Rammen om autorisationsordningen synes dermed ikke i sig selv at være tilstrækkelig til, at psykologerne opnår den ønskede kompetenceudvikling. Det afhænger også af, hvordan især PPR-lederen prioriterer og udnytter betingelserne og mulighederne i de eksisterende rammer.

Flere kommuner arbejder med en udviklingsaftale med nabokommuner om supervision. I flere af de adspurgte kommuner sikrer PPR-lederen sig, at supervisor har de nødvendige kompetencer til at supervisere PPR-psykologer gennem en dialog med samar-

bejdskommunens PPR-leder. Nogle kommuner køber også ekstern supervision i et vist omfang, hvis der er brug for og ønske fra superviserenden om et supervisionsforløb, som ikke kan tilbydes fra en samarbejdskommune.

Supervision som aktionslæring

PPR i Frederiksberg Kommune arbejder på at inddrage aktionslæringstanken i supervisionen. Denne tanke og arbejdsform sikrer, at psykologerne anvender supervisionen som et rum med plads til fordybning, undring og stiltingtagen til praksis og opgaver. Psykologen kan derfra gå tilbage til praksis, prøve nye arbejdsformer eller redskaber af og vende tilbage til supervisionen med refleksion over egen praksis. Arbejdet med aktionslæring sikrer dermed et fokus på, at både praksis og supervision rummer udviklingsmuligheder.

Flere PPR-funktioner belyser vigtigheden af, at psykologerne er klædt på til at løse de mange forskelligartede opgaver, som PPR-funktionen varetager. Det sikres eksempelvis gennem supervision og deltagelse i faglige teams, der blandt andet kan sikre et fokus på udviklingen af fagligheden såvel som erfaringsudveksling af opgaver i praksis. En sådan sparring og rådgivning fra mere erfarne psykologer kan samtidig styrke udviklingen af kompetencer indenfor blandt andet mødeledelse og det konsultative arbejde.

Psykologerne har også selv fokus på egen kompetenceudvikling. Blandt andet udtrykker psykologerne stor værdi i vekselvirkningen mellem faglige drøftelser med andre og mere erfarne psykologer og mødet med praksis og andre fagligheder.

Autorisationsordningen muliggør, men er som sådan ingen garanti for, at nye psykologer tilegner sig relevante praksiserfaringer og udvikler vigtige psykologkompetencer. For at sikre udnyttelsen af mulighederne i autorisationsordningen, må PPR's ledelse prioritere autorisationen højt, skabe gode udviklingsmuligheder for psykologen i dennes daglige praksis – fx i form af en mentorordning – og sikre kvaliteten i både den interne og den eksterne supervision. Ledelsen bør dertil overveje, hvordan autorisationsordningen bidrager til udviklingen af den generelle kapacitetsopbygning i PPR-funktionen såvel som den enkelte psykologs kompetenceudvikling.

Vedligeholdelse af psykologkompetencerne

I alle deltagende kommuner har ikke blot PPR-psykologernes samarbejdspartnere, men også ledere og psykologer i PPR betonet vigtigheden af, at der er kontinuitet og sammenhæng i psykologarbejdet og i samarbejdet med psykologerne. Med andre ord at psykologerne bliver i længere tid i samme PPR, er tilknyttet samme dagtilbud og skoler og i højere grad kan følge op på opgaver som fx samtaler med børn og familier i stedet for at skulle overgive opgaven til andre. Samarbejdspartnere har flere begrundelser for deres store ønske om kontinuitet i psykologbetjeningen. Enkelte

grunde er fastholdelse af opbygget specialviden, tryk gennem kendskab til hinanden, forældrenes kendskab til psykologen, vigtigheden af lokalt kendskab når psykologerne skal rådgive og ikke mindst, at det at udvikle kompetencer til at indtage en central position både som proceskonsulent og ekspert på konsultative møder er vanskeligt og tager tid.

Enkelte steder er det ganske få psykologer, der har været i PPR i mere end to år. I andre kommuner vælger psykologerne at blive i PPR i mange år. I alle deltagende kommuner fortæller psykologerne, at deres muligheder for at bruge og udvikle deres psykologkompetencer i ansættelsen – eksempelvis gennem deltagelse i fagteams og mulighed for at deltage i indsatser som spædbørnsteams, angstbehandling, udviklingsprojekter – er en væsentlig grund til at blive i deres stilling. Dertil bliver muligheder for sparring, videndeling og godt fagligt miljø italesat som væsentligt for psykologernes arbejdsrum.

“ **Psykologens mange opgaver**

Jeg havde en klasse, hvor der var en dårlig kultur, og forældrene havde en dårlig retorik om klassen. Det måtte jeg simpelthen have hjælp til. Jeg havde nogle møder med en psykolog, hvor jeg blev klædt på. Vi lavede en proces sammen med forældrene, hvor vi kunne komme videre. Det var en psykolog, der var inde over. Lederen kom med sin autoritet og forældrene blev her hørt og mødt af en med autoritet, der tog problemet seriøst. Det er også en god måde at bruge en psykolog på - ift. de dynamikker, der er ved en kultur.

- Skoleleder

Bedre sammenhæng til psykiatrien

Flere kommuner kæmper med en stigning i antal af børn med behov for støtte til at indgå og trives i almenmiljøet. I nogle tilfælde kan der være behov for en supplerende, mere intensiveret og individuel rettet behandlingsindsats foruden den konsultative indsats, der allerede ydes mange steder i PPR og andre funktioner i kommunen. Frem for at børnene i disse tilfælde henvises til psykiatrien, vil de kunne profitere af samtaleforløb med psykologer i kommunalt regi. Ved at PPR eller andre kommunale funktioner kan varetage fx angstbehandling, sorg- og kriseindsatser samt specialistudredninger på børne- og familieområdet mindskes de markante overgange og sammenhængen mellem de to indsatsområder kan forbedres. Sådanne behandlingsindsatser i PPR eller andet kommunalt regi – i form af individuel udredning og behandling, som altså kan udmøntes i både individuel terapi, familie- og gruppeterapi – kan dertil betragtes som en naturlig forlængelse af de konsultative ydelser.

Overgangen fra PPR-indsatsen til Børne- og ungepsykiatrien kan være en markant sektorovergang, hvor både sammenhæng for barnet og familien risikerer at forsvinde, ligesom de fagprofessionelle i PPR og psykiatrien ikke har optimale muligheder for at koordinere og arbejde sammen om indsatser.

Der kan derfor være behov for en mere samlet tilgang til behandlingsindsatsen, som også er udtrykt i de forløbsprogrammer for børn og unge med psykiske lidelser, som Sundhedsstyrelsen for nyligt har udgivet¹⁰. Forløbsprogrammerne har netop til formål at understøtte regioner, almen praksis og kommuners samarbejde om en sammenhængende og koordineret indsats til børn og unge med psykiske vanskeligheder - herunder skabe høj kvalitet og sammenhængende forløb for børn og unge med ex ADHD, spiseforstyrrelse, angst og/eller depression.

Ved at styrke samarbejdet mellem PPR og børne- og ungepsykiatrien om udredning af børn og unge, kan medarbejdere i PPR i højere grad bidrage under hele forløbet, og dermed vil blandt andre

10) <https://www.sst.dk/da/sygdom-og-behandling/psykisk-sygdom/forloebprogrammer-boern-og-unge>

PPR-psykologen kunne påtage sig en mere specifik vejledende og koordinerende funktion i forhold til barn og familie. En systematisk videndeling mellem kommune og region betyder derudover, at psykiatriens specialiserede viden kan blive et aktiv i PPR's forebyggende og inkluderende ramme.

En fast supervisor med jævnlig kontakt til PPR kan samtidig fungere som et bindeled til psykiatrien for de børn, som har brug for mere og andet, end det PPR i kommunen kan tilbyde. Således har en supervisor mulighed for at tage barnets sag med over i psykiatrien og på denne måde fungere som et visiterende led mellem kommune og den regionale børne- og ungepsykiatri. Et sådan samarbejde kan samtidig bidrage til, at de børn, som har brug for en børnepsykiatrisk tilgang, får denne så hurtigt som muligt.

Den tætte kontaktflade mellem PPR og børne- og ungepsykiatrien kan endvidere have stor betydning for kontinuitet mellem behandling og genoptagelse af almen skolegang. Et tættere samarbejde kan samtidig sikre, at PPR kender til de problemer hos barnet, der har ført til en eventuel indlæggelse eller behandling, og efterføl-

gende kan sætte anbefalinger og forudsætninger for barnets 'recovery' ind i en almenkontekst - og samtidig fortsat have adgang til at kunne rådføre sig med psykiatrien om barnets situation. I forbindelse med behandlingsforløb i psykiatrien kan netværksmøder mellem PPR, børne- og ungepsykiatrien, barnet, familie, skolen og den kommunale sagsbehandler endvidere være nødvendige for at sikre bedst mulig recovery og tilrettelæggelse af barnets hverdag.

Denne måde at arbejde på udgør en model for et forstærket samarbejde mellem den kommunale behandling og den regionale psykiatriske behandling. Det er en model, der dels vil sikre både smidigere og mere sammenhængende forløb for de børn og unge, der får behov for videre behandling af psykiske lidelser, og dels give grundlag for at reducere stigmatisering og medicinforbrug.

Bedre sektorovergange mellem PPR og børne-unge psykiatrien kunne f.eks. inkludere at:

- Psykologer i forbindelse med komplicerede udredningsopgaver i PPR kan modtage supervision fra en erfaren specialpsykolog fra psykiatrien
- Overdragelsesmøder og senere opfølgning mellem psykiatrien og PPR ved barnets udskrivning og tilbagevenden til fx almen skolegang formaliseres.
- Der afholdes netværksmøder mellem PPR, psykiatrien, barnet, familien, skolen og sagsbehandler.

Refleksionsspørgsmål

- 1) Hvordan kan psykologerne bedst muligt klædes på til arbejdsopgaverne gennem fx sparring og supervisionen?
- 2) Kan autorisationsordningen i højere grad end nu skabe bedre kobling til de udviklingstendenser, der ses i PPR, herunder det konsultative arbejde, sparring til andre faggrupper og lignende?
- 3) Hvordan sikres en passende balance mellem psykologernes specialviden og behov for konsultative arbejdsformer, sparring og rådgivning til andre faggrupper?
- 4) Hvordan sikres psykologernes viden fra eksempelvis dialogmøder, sparring mv?
- 5) Kan psykologernes tid prioriteres bedre? I flere kommuner er den største kilde til frustration blandt PPR's samarbejdspartnere mangel på psykologtid.
- 6) Bidrager jeres autorisationsordning til, at psykologerne styrkes i viden og kompetencer inden for alle elementer – herunder fx den tidlige indsats og dagtilbud?
- 7) Kan autorisationsordningen med fordel også inddrage et fokus på at udvikle psykologernes kliniske kompetencer, så de smidigt og fagligt kompetent kan indgå i opgaver med behandlingsmæssige aspekter, når dette vurderes nødvendigt?

06 / PPR'S ORGANISATORISKE INDPLACERING

Alle kommuner er forskellige. Derfor ser PPR-funktionen ofte forskellig ud og er organisatorisk forskelligt indplaceret i kommunerne. Det skyldes blandt andet forskellige lokale ønsker om fx tætte samarbejdsrelationer og sammenhænge mellem PPR og andre kommunale enheder eller afdelinger. I flere af de undersøgte kommuner hører PPR til i børne- og uddannelsesområdet og PPR's leder refererer til skolechefen. Børne- og uddannelsesområdet er dertil ofte afgrænset fra fx Børne- og Familieområdet. Derfor skal en PPR-psykolog sende en opgave videre til Børne- og Familieafdelingens medarbejdere, hvis den rækker ud over en dagtilbuds- eller skoleproblematik.

I enkelte af de undersøgte kommuner er PPR en stabsfunktion for chefen for hele børne- og uddannelsesområdet. Flere af PPR-lederne ser denne struktur som den foretrukne indplacering. Fordelen, som fremhæves ved stabsfunktionen er, at PPR-lederen ikke bliver bundet af fx en skolechefs eller en børne- og familiechefs særlige ønsker til PPR's opgavevaretagelse, og derfor har større frirum til at prioritere ud fra en psykologfaglig vurdering.

I en af kommunerne er der ikke en afgrænset selvstændig PPR-enhed med egen ledelse. PPR-funktionerne varetages her af en større enhed, "Pædagogik og Undervisning", som også rummer en pædagogisk udviklingsfunktion.

Organisatorisk understøttelse af det tværfaglige

I alle adspurgte kommuner har man fokus på det tværfaglige samarbejde og er optaget af sammenhænge og konsultative mødeformer. Det tværfaglige samarbejde og sammenhænge i ydelserne trives særligt i de kommuner, hvor det tværfaglige samarbejde understøttes af organisationsstrukturen.

“I den gamle ordning havde vi PPR under vores skolechef. Nu er vi en institution med 2 afdelinger og er ikke under skolechef, familiechef eller dagtilbudschef. Både i sager og projekter ligger afdelingerne på tværs. Det er en hjælp, at der er tværsyn på. Det giver en helhedsindsats. PPR bliver ofte farvet afhængig af, hvilken chef det er i forhold til chefens eget område. På den måde kan PPR-ressourcerne blive brugt for snævert i et område. Nu har vi sikret, at de bliver fordelt ligeligt på en måde som viser, at det hele hænger sammen. Det giver også et helt andet ledelsesrum og sikrer, at alle bliver ligeværdige sparringspartnere. Organisationsformen giver en fleksibilitet, også i forhold til, at brugeren/borgeren ikke oplever at skulle skifte medarbejder. Vi kan flytte ressourcer rundt, så det giver mening i forhold til den enkelte sag.”

- PPR leder

Ved at samarbejde tæt på tværs af de forskellige niveauer og afdelinger, skabes en oplevelse af sammenhæng i ydelserne til gavn for både forældre, børn og medarbejdere.

Uanset hvordan PPR er indplaceret organisatorisk i en kommune, vil der være grænseflader og samarbejdsflader til andre afdelinger. Det har man forsøgt at løse i alle seks kommuner ved at skabe en distriktsstruktur med et tæt samarbejde på tværs af centre og afdelinger, og hvor hver medarbejder både har et tæt tilhørsforhold til bestemte institutioner og skoler, og er en del af et fagligt miljø.

PPR's organisatoriske indplacering sætter således rammer for samarbejde på tværs af afdelinger og fag, og giver dermed forskellige muligheder og begrænsninger i psykologernes opgavevaretagelse. Og disse rammer udnyttes meget forskelligt af de konkrete PPR-ledere.

Eksempelvis fortæller medarbejdere i en kommune, at der er blevet iværksat pædagogiske udviklingsprojekter på kommunens skoler.

Selvom PPR-funktionen i kommunen er en del af samme organisatoriske enhed som udviklingsfunktionen, og der er stort ønske fra skolerne om, at psykologerne indgår tættere i skolernes pædagogiske praksis, blev projektet alene varetaget af konsulenter, mens PPR-psykologerne stod udenfor projektet. Tiilsyneladende er der i denne kommune nogle oplagte muligheder for, at PPR-psykologerne i langt højere grad kan indgå i den pædagogiske udvikling på skolerne.

Refleksionsspørgsmål

- 1: Hvordan kan mulighederne for tværfaglighed og samarbejde på tværs optimeres i de eksisterende rammer?
- 2: Er alle niveauer involveret i udviklingen af det tværfaglige samarbejde?
- 3: Er alle niveauer deltagende i det tværfaglige samarbejde?

07 / AFRUNDING

Inklusionsdagsordenen har betydet flere ændringer i PPR. Forandringerne i rammerne og forventninger til PPR har samtidig ændret ved de ansatte psykologers opgavevaretagelse. Der er nu et øget fokus på, hvordan de psykologfaglige kompetencer kan bidrage til at skabe inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer for alle børn og unge. Det betyder, at psykologerne blandt andet er kommet tættere på praksis, observerer og giver sparring i et tæt samarbejde med skoledere, lærere og pædagoger.

Flere kommuner kæmper fortsat med en stigning i antallet af børn, der segregeres til specialtilbud. Hvis indsatsen med at skabe inklu-

derende læringsmiljøer for alle børn skal lykkes, er der behov for fortsat refleksion over, hvordan PPR kan udvikles til fortsat at bidrage til processen med at skabe inkluderende børnefællesskaber. Det kræver et løbende blik på både organisering, ledelse, arbejdsform og anvendelse af psykologernes brede kompetencer, såvel af både konsultativ, pædagogisk-psykologisk som klinisk karakter. Autorisationsordningen kan med fordel indtænkes aktivt og målrettes til de felter, hvor psykologernes kompetencer kan gavne børns deltagelse i almenmiljøet.

LÆS MERE

Artikelhæfte ifm. projektet 'Fremtidens krav til psykologer i PPR'

KL og Dansk Psykolog Forening har inviteret en række forskere på området til at bidrage med deres blik på fremtidens PPR. Artikelhæftet indeholder derfor otte forskeres blik på temaer, der kan inspirere, udfordre og skabe refleksion blandt ledere, medarbejdere og interessenter i og hos PPR.

http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_86586/cf_202/Artikelh-fte_om_fremtidens_krav_til_psykologer_i_P.PDF

PPR pejlemærker

KL har i 2013 undersøgt, hvordan PPR kan understøtte visionen om at skabe læring for alle børn gennem øget inkluderende praksis i dagtilbud og skoler. Undersøgelsen peger på 7 forskellige pejlemærker.

http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_59605/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

Dansk Psykolog Forenings undersøgelse af PPR ledere og PPR psykologer 2018

Som et led i den samlede strategi om at øge kvaliteten og sammenhængen i indsatsen for børn og unge med psykiske vanskeligheder har Dansk Psykolog Forening gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt alle landets PPR-psykologer og PPR-ledere. Undersøgelsen peger på nuværende praksis og fremtidige visioner for det psykologfaglige arbejde i PPR.

<https://www.dp.dk/wp-content/uploads/ppr-undersogelse-dansk-psykolog-forening-2018.pdf>

Afrapportering af inklusionseftersynet

<http://www.videnomlaesning.dk/media/2035/afrapportering-af-inklusionseftersynet.pdf>

Folkeskoleloven

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=133039>

Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=141578>

Bekendtgørelse om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=25073>

LITTERATUR

Burns, Matthew K., Kristy Warmbold-Brann og Anne F. Zaslofsky (2015). Ecological Systems Theory in "School Psychology Review". Vol. 44(3).

Farell, Peter (2009). The developing role of School and Educational Psychologists in Supporting Children, Schools and Families. Papeles del Psicólogo, 2009, vol. 30(1).

Farell, Peter (2010). School Psychology: Learning Lessons of History and Moving Forward. School Psychology International, vol. 31(6).

Hertz, Søren (2017). Børn og unge, psykiatri og samfund. København: Akademisk Forlag. ISBN: 9788750050971.

Tanggaard, Lene og Thomas Szulevicz (2016). Educational Psychology Practice: A New Theoretical Framework. Schweiz: Springer. ISBN: 9783319442655.

Zwiers, Michael og R. Coranne Johnson (2016). Evolving Natur of School Psychology in Alberta. Politics and Practice. Canadian Journal of School Psychology.

København:
Stockholmsgade 27
2100 København Ø

Aarhus:
Åboulevarden 31, 2. sal,
8000 Aarhus C

Telefon: 35 26 99 55
E-mail: dp@dp.dk

KL

Fremtidens krav til psykologer i PPR

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk
 @kommunerne
 facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830375
ISBN 978-87-93668-42-3
ISBN 978-87-93668-43-0-pdf